

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У БОРОТБІ З КОРУПЦІЄЮ

Анастасія ІГНАТЧЕНКО

аспірантка кафедри міжнародного та європейського права

факультету міжнародних відносин

Національного авіаційного університету

м. Київ, Україна

<https://orcid.org/0009-0009-6625-4234>

Історично міжнародне співробітництво держав у боротьбі зі злочинністю було обумовлено характером злочинів, що загрожують світовій спільноті.

Потреба у взаємній правовій допомозі між державами зростала пропорційно збільшенню кількості міжнародних злочинів, що завдають шкоди інтересам двох або більше держав.

Різні види злочинів міжнародного характеру були використані державами для розробки форм і механізмів співпраці та визначення заходів і методів, які необхідно застосовувати. Фальшивомонетництво, піратство та работоргівля були одними з перших міжнародних злочинів, щодо яких держави почали визначати методи співпраці.

Сьогодні характер міжнародної злочинності змінюється, з'являються нові види та форми. Найбільше занепокоєння викликають такі міжнародні злочини, як тероризм, відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом, торгівля людьми, міжнародний наркотрафік і корупція.

З'явилися нові види міжнародної злочинності, суттєво змінилися умови, за яких такі злочини вчиняються, і, враховуючи накопичений з часом досвід, держави вдосконалюють існуючі форми та напрями співробітництва, а також розвивають нові сфери співробітництва.

Взаємодія між державами визначається необхідністю та неминучістю правової інтеграції. Як справедливо зазначають науковці, в сучасних умовах нормальне співіснування держав на планеті, здійснення спільної діяльності та вирішення спільних для всього людства проблем неможливе без зусиль з інтеграції держав у сфері правового співробітництва.

ООН є загально визнаним центром координації діяльності держав та міжнародних організацій у боротьбі зі злочинністю.^{1, 2, 3, 4, 5, 6}

Незважаючи на те, що Статут Організації не згадує боротьбу зі злочинністю у якості мети діяльності ООН, факт долучення ООН до центральної ролі у боротьбі зі злочинністю пов'язаний із наявністю у Статуті ООН норми про те, що організація є центром вирішення проблем соціального та гуманітарного характеру.^{7, 8}

Взаємозалежність між державами досягла своєї межі, а порушення міжнародних відносин може призвести до серйозних гуманітарних, економічних і техногенних катастроф. Тому правова інтеграція досягається одночасно в декількох напрямках, кожен з яких є невід'ємною частиною загального руху до налагодження більш тісної співпраці в правовій сфері.

Комплекс заходів міжнародного співробітництва у сфері боротьби з корупцією, на наш погляд, має включати в себе не тільки укладення двосторонніх і багатосторонніх міжнародних договорів, у тому числі договорів про правову допомогу та обмін інформацією, а також створення інституційних механізмів співпраці, взаємодії, координації та контролю на дворівневій основі: національній та наднаціональній.

Основними напрямками боротьби з корупцією як самостійного напрямку боротьби зі злочинністю, на наш погляд, слід визначати ті

¹ Декларация про принципы международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций Принята резолюцией 2625 (XXV) Генеральной Ассамблеи ООН от 24 октября 1970 года. Режим доступа: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/intlaw_principles.shtml

² Бугаев В.А. Таврический национальный университет. Международно-правовой и организационный опыт борьбы с коррупцией и организованной преступностью / В.А. Бугаев // Ученые записки Таврического национального университета. Т. 18 (57). № 2. Юридические науки. – Симферополь: Б. и., 2005. – С.115-121.

³ Візір А.М. До питання про створення контрольного механізму конвенції ООН проти корупції: співвідношення глобального та регіональних механізмів/ А.М. Візір // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ. 2007. Вип. 1. – Луганськ: Луган. держ. ун-т внутр. справ, 2007. – С.63-70.

⁴ Домбругова А. Міжнародне співробітництво у сфері боротьби з корупцією / А. Домбругова //Юридичний вісник України. – 2007. – 13-19 січня (№ 2). – С. 12-14

⁵ Akande D. International Organizations// International Law. 1st edition/ ed. By M.D. Evans. – U.S.A., Oxford University Press Inc., New York, 2003. – 841p.

⁶ United National Legal Order. Vol.1.edited by Oscar Schachter, Cristopher C. Joyner. – A SIL Grotius Publications. Cambride Un-ty. Press, NY, USA, 1995. – 571 p.

⁷ Нуруллаєв І. С. Роль ООН у формуванні глобальної міжнародно-правової антикорупційної стратегії // Юридична Україна. – № 12(60). – С. 93-96

⁸ Щекін Ю.В. Изменение норм международных договоров международно-правовыми обычаями //Проблеми законності: Респ.міжвідом.наук.зб./ Відп. ред. В.Я. Тацій. – Х.: Нац.юрід.акад.України, 2007. – Вип.89. – С.186-194.

напрямки, які стосуються боротьби з різними видами міжнародної злочинності. З огляду на специфіку видів злочинності, напрями боротьби з корупцією набувають своєї специфіки.

Так, напрями співпраці у боротьбі з корупцією мають включати, серед іншого, визнання небезпеки корупційних діянь для держав і необхідності спільних заходів для їх стримування. Наразі існує низка міжнародних договорів, які стосуються конкретних видів злочинів або криміналізують і карають певні діяння в рамках одного договору. Яскравим прикладом останнього є Конвенція ООН проти транснаціональної злочинності.

Саме така орієнтація реалізується на практиці в боротьбі з корупцією.

До напрямків співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю відносяться також сприяння в розшуку злочинців, які переховуються на іноземній території, і передачі їх зацікавленій державі, сприяння в отриманні необхідних матеріалів у кримінальних справах, дослідження кримінальних проблем і заходів протидії їм, надання практичної допомоги окремим державам, обмін інформацією.

В останні роки у міжнародному співробітництві у боротьбі з корупцією набули подальшого розвитку такі напрями міжнародного співробітництва як планування і розширення спільних досліджень у сфері боротьби з корупційними правопорушеннями.

Однак, через специфіку корупційних правопорушень, зазначені напрями спільної діяльності, взаємодії, не завжди можуть бути застосовані безпосередньо до корупційних злочинів, а також не завжди є достатніми та ефективними. Тому антикорупційні конвенції містять досить детальні положення щодо міжнародного антикорупційного співробітництва та його особливостей стосовно корупційних правопорушень.

Теоретичні дослідження міждержавного антикорупційного співробітництва мають різні підходи. В одних дослідженнях у цій сфері під напрямками міжнародного антикорупційного співробітництва розуміють заходи, що вживаються державами, а під формами співробітництва – кримінально-правову та процесуальну взаємодію між державами.

Вважаємо, що до основних напрямків міжнародного співробітництва в галузі боротьби з корупцією слід відносити виявлення та криміналізацію нових, осучаснених проявів корупції; розширення складу корупційних правопорушень; застосування адміністративних, фіскальних та цивільно-правових методів боротьби з корупцією; застосування заходів щодо зниження прибутковості корупційної діяльності; зниження рівня корумпованості публічної

служби та управлінської діяльності приватного сектору регулювання, підвищення прозорості функціонування органів публічної влади та активна участь у боротьбі з корупцією.

Не менш важливими напрямками мають визнаватися боротьба з корупцією в квазідержавному секторі, включаючи заходи щодо створення стандартів поведінки та систем підзвітності службовців патронатних служб, контрактних співробітників, боротьба з корупцією в приватному секторі, широке використання контрольних механізмів.

Співпраця між державами у боротьбі з різними видами злочинів досягається через взаємодію в рамках конкретних форм систем, які створюють таку взаємодію.

Однак, окрім основних форм, що застосовуються до співпраці між державами у боротьбі з різними видами злочинів, з'явилися й інші спеціальні форми міжнародного співробітництва у боротьбі з корупцією. Наприклад, співробітництво у сфері повернення активів відіграє важливу роль і посідає особливе місце в системі антикорупційних заходів. Повернення активів у контексті антикорупційних конвенцій включає заходи із запобігання та виявлення переказу доходів, одержаних злочинним шляхом, а також безпосереднє повернення майна. Крім того, велике значення має спеціальне співробітництво, яке стосується передачі інформації про доходи від корупційних злочинів, та інші форми співпраці у боротьбі з корупцією.

Існування спеціальних форм антикорупційного співробітництва як особливого інструменту взаємодії держав у цій сфері є ще одним свідченням формування системи співробітництва держав у боротьбі з корупцією як невід'ємної складової системи співробітництва у боротьбі з міжнародною злочинністю.

Особливу роль відіграє створення механізмів запобігання корупції та контролю за дотриманням міжнародно-правових інструментів протидії корупції. Окремими напрямками є міжнародне співробітництво у кримінальних справах, співробітництво у сфері повернення активів, створення міжнародних систем обміну інформацією, а також співробітництво та допомога у проведенні цивільних та адміністративних розслідувань і процедур.

Одним з основних напрямків міжнародного співробітництва у боротьбі з корупцією є прийняття державами документів, які визначають основні поняття, описують види поведінки, що є правопорушеннями, встановлюють перелік заходів щодо запобігання корупції та визначають форми співробітництва між державами.

На сьогоднішній день бракує конвенцій, що регулюють боротьбу з корупцією. Причина обмеженої кількості таких документів, ймовірно, полягає в тому, що корупція – це явище, яке важко вписати в конкретні правові рамки через його багатовимірний характер, наявність багатьох специфічних ознак і складних елементів.